

A SAJTÓSZABADSÁG ÉS A MÉDIAPIAC ÚJ KERETEINEK KIALAKÍTÁSA MAGYARORSZÁGON

- munkaanyag -

A MÉDIAFÓRUMRÓL A Médiaforum független kiadók/szerkesztőségek egyesülete. 2024 óta dokumentálta a médiaellenes kormányzati támadásokat és szervezte a támadások elleni közös fellépéseket. Ezek megszűntével az újságírás és a fenntartható gazdasági működés szempontjait egyaránt képviselő egyesület feladata a szakmai közélet fejlesztése, és a szabad, működő nyilvánosság újraépítésében való részvétel.

A kormányzatnak a jövőben csak a szükséges és hasznos mértékben és területeken kell részt vennie a médiakörnyezet alakításában - azzal a céllal, hogy a szabad nyilvánosság intézményei megmaradjanak és megerősödjenek. Azt, hogy mi a szükséges és hasznos, illetve hogy mik legyenek a konkrét jogszabályi és egyéb megoldások, az érintettek részvételével, nyilvános egyeztetéseken lehet meghatározni. A Médiaforum aktívan részt fog venni ebben a munkában. Célunk, hogy a lehető leghamarabb elinduljon az egyeztetés, ennek megalapozására készítettük az alábbi munkaanyagot.

Szabad média nélkül nincs működő demokrácia. Az újságírók munkájukkal a közjót, az állampolgárokat szolgálják. A megújuló magyar köztársaságban olyan feltételrendszert kell létrehozni, ami biztosítja a média szabadságát, támogatja a független sajtó fenntarthatóságát, és kizárja egy újabb propagandagépezet létrejöttét.

Magyarországon soha többé ne forduljon elő, hogy munkájukat végző újságírókat inzultáljanak, lehallgatnak, hazaárulónak bélyegeznek, és a költségvetésből finanszírozott kampányokban terjesztenek róluk hazugságokat. Az országnak az az érdeke, hogy az első lépést, a Szuverenitásvédelmi Hivatal megszüntetését sok további kövesse majd, és a média viszonyai a köz érdekében változzanak meg.

ALAPELVEK

- A kormányzat támogassa a sajtószabadság érvényesülését. Tegye ezt pozitív és negatív eszközökkel egyaránt - vagyis azzal, amit csinál, és azzal is, hogy mit nem csinál.
- A kormányzat legyen elkötelezett a hatalomgyakorlás átláthatósága és számonkérhetősége mellett. Ennek megfelelően alakítsa általában a nyilvánosság viszonyait, a nemzeti hírugynökséget és a közérdekű adatok nyilvánosságát előíró jogszabályokat, és kapcsolatait az újságírókkal.
- A kormányzat erősítse meg a szabad nyilvánosság, az államtól függetlenül működő, plurális média működésének kereteit. Ennek érdekében az érintettek bevonásával alkossa újra a médiára vonatkozó szabályozásokat, legyen a magyar médiatartalom-szolgáltatók stratégiai szövetsége a globális platformszolgáltatók által uralt területeken (pl. közösségi média, mesterséges intelligencia), és legyen aktív résztvevője a szabad nyilvánosság erősítését szolgáló uniós erőfeszítéseknek.
- A kormányzat a köz érdekében, politikai és gazdasági érdekcsoportok torzító befolyását kizárva formálja át a közszolgálati média felelős és fenntartható működésének kereteit. Az állam által finanszírozott, korszerű és hatékony közszolgálat azokra a funkciókra és közönségcélcsoportokra összpontosítson, amiket a plurális médiapiac szereplői (ideértve a nem nyereségérdekelt médiumokat is) nem tudnak ellátni, nem tudnak kiszolgálni.
- Az állam jelenléte a hirdetési piacon legyen erősen korlátozott, teljesen átlátható, és semmilyen módon ne torzítsa a piacot.

AJÁNLÁSOK

- Biztosítani kell a közérdekű adatokhoz és információkhoz való egyszerű, akadálytalan hozzáférést az újságírók és minden állampolgár számára; a kormánynak és az államnak el kell köteleznie magát az átláthatóság mellett. Ennek érdekében át kell tekinteni a jelenlegi jogszabályokat és a végrehajtás eddigi gyakorlatát, majd az érintettek bevonásával gondoskodni kell a fenti alapelvnek megfelelő jogszabályi és megvalósítási környezet létrehozásáról.
- Az országgyűlési és önkormányzati képviselők, a kormányzati és a kormányzat által irányított területek felelős munkatársai, illetve az újságírók közötti kapcsolatot a fenti alapelvnek megfelelő alapokra kell helyezni (parlamenti tudósítás feltételei, tájékoztatókon való részvétel, válaszadás, interjúk stb.). Rögzíteni kell a közösen elfogadott kereteket, a párbeszédet pedig folyamatosan fenn kell tartani.

- Át kell világítani a személyiségi jog-védelem jogszabályi rendszerét és az ítélkezési gyakorlatot (különös tekintettel az elmúlt években hozott új jogszabályhelyekre, beleértve a sajtóhelyreigazítás jogát is). Az elemzés eredményeire támaszkodva kell a jogszabályokat módosítani vagy újraalkotni. A cél a releváns jogok és érdekek egyensúlyának érvényesítése, és annak megalapozása, hogy a bíróságok következetes, a társadalmi célokat érvényesítő gyakorlatot folytathassanak.
- Át kell világítani az adatvédelmi jogszabályok érvényesítésének gyakorlatát, és meg kell akadályozni, hogy ez a továbbiakban közérdekű információk nyilvánosságra kerülésének gátja, a sajtószabadság érvényesülésének akadálya legyen. A GDPR 85. cikkének megfelelően meg kell alkotni azt a tagállami jogszabályt, ami kizárja az adatvédelemre hivatkozó, sajtóellenes visszaéléseket.
- Át kell világítani és dokumentálni kell a Duna Médiaszolgáltató Zrt. és az MTVA működését. Valós társadalmi és szakmai egyeztetés eredményeként meg kell alkotni, majd meg kell valósítani a jelen médiaviszonyai között releváns, hasznos, takarékos, megfizethető szolgáltatásokat nyújtó, a médiapiacot nem torzító közszolgálati média és nemzeti hírugynökség koncepcióját. Biztosítani kell, hogy a megújuló közmédia és nemzeti hírugynökség független, pártatlan, kiegyensúlyozott legyen, átláthatóan és számonkérhetően működjön. Az intézmények felső vezetőit egyértelmű szempontrendszer szerint, nyilvános pályázaton kell kiválasztani.
- A kormányzatnak és a kormányzat által irányított vagy felügyelt intézményeknek jelentősen csökkenteniük kell reklámpiaci jelenlétüket. Az eddigi gyakorlatot dokumentálni kell, és az érintettek bevonásával kell kidolgozni azokat a megoldásokat, amik biztosítják az állampolgárok tájékoztatását, egyúttal kizárják a propagandát, a leplezett finanszírozást, a közpénzek magánhaszonra fordítását.
- Meg kell vizsgálni egy független médiatámogató-alap megvalósíthatóságát az érintettek bevonásával: olyan támogatási rendszert kell kidolgozni, amely tartalomsemleges módon segíti a minőségi, független, a közérdeket szolgáló tartalmakat előállító országos és helyi szerkesztőségek fenntarthatóságát.
- Az online médiaelőfizetések forgalmi adóját a nyomtatott napilapok szintjére kell csökkenteni annak érdekében, hogy ezek a kiadók még versenyképesebbek legyenek.
- Meg kell vizsgálni annak lehetőségét, hogy a jelenleg 1+1 százalék szja-felajánlási lehetőség 1+1+1 százalékra bővüljön úgy, hogy az újabb 1 százalékot dedikáltan a kidolgozandó feltételeknek megfelelő médiaszereplőknek lehessen felajánlani.
- Át kell világítani a médiaszabályozást (Smtv. és Mttv.), a jogszabályokat és a megvalósítás gyakorlatát. Olyan új törvényt kell alkotni, és olyan médiahatóságot kell létrehozni, ami megfelel az alkotmányos értékeknek és a jelen kihívásainak. A médiaszabályozást sajtószabadság- és piacbarát alapokra kell helyezni, ennek megfelelően
 - meg kell vizsgálni az állami tartalomszabályozás hatókörét, céljait, eszközeit és hatékonyságát, és csak a valóban hasznos és szükséges területeken (pl. kiskorúak védelme) kell megtartani;
 - meg kell vizsgálni a médiatulajdon-szerzés és -koncentráció állapotát és szabályozási gyakorlatát; a szabályozást és a gyakorlatot összhangba kell hozni a médiaszabadságról szóló európai szabályozással (EMFA), és új szabályozást és gyakorlatot kell kialakítani (l. túlzott koncentráció, belépési küszöbök, külföldi tulajdon, versenyszabályozás, átláthatóság hiánya);
 - át kell világítani a rádiós piacot, és stratégiát kell alkotni a társadalmilag hasznos újraszabályozásra;
 - új alapokra kell helyezni a figyelemgazdaság meghatározó globális szereplőit (Facebook stb., az úgynevezett nagyon nagy platformok) és a hazai szereplők viszonyát; a médiaipar szereplőivel szövetségben ki kell használni az európai szabályozás lehetőségeit, folyamatosan együtt kell működni az európai társhatóságokkal abban, hogy a nagy platformok működésének minél kevesebb káros következménye legyen; a piaci mechanizmusokba minél korlátozottabban beavatkozva ki kell egyenlíteni a terheket (elsősorban az adókötelezettség, az üzleti transzparencia és információ-megosztás területein).*

Az új médiahatóság legyen független és számonkérhető, legyen fontos szerepe a sajtószabadság hazai és európai biztosítékainak és követelményeinek érvényesítésében, az európai médiaszabályozás implementációjában és az európai együttműködésben.** Az intézmény felső vezetőit egyértelmű szempontrendszer szerint, nyilvános pályázaton kell kiválasztani, a döntéshozó testületekben garantálni kell a pluralizmus érdemi érvényesülését.

Az éppen záruló korszak jogsértéseit fel kell tárni és dokumentálni kell, az elkövetőket felelősségre kell vonni. Ebbe beleértendő a reklámpiaci gyakorlatok, a médiatulajdon-szerzés módjai, valamint a politikai nyomásgyakorlás, megfélemlítés és ellehetetlenítés eszközei egyaránt. A valóban szabad, a demokráciát szolgáló médiarendszer létrejöttét azonban önmagában nem a történeti feldolgozás, és nem is egy-egy jogszabály fogja biztosítani. A valódi garancia egyrészt az, ha Magyarországon valóban helyreáll az alkotmányos hatalomgyakorlás (ideértve például azt, hogy milyen okkal és milyen engedélyekkel lehet lehallgatni és megfigyelni embereket), és a hatalmi ágak függetlensége (gondoljunk csak arra, hogy az Alkotmánybíróság milyen fontos szerepet játszott a sajtó- és szólásszabadság kereteinek

meghatározásában 1990 után). Másrészt pedig az, ha a kormányzat és a média egymás demokratikus szerepét elismerve és tiszteletben tartva hosszú távon is együttműködik a sajtószabadság és a médiapiac új kereteinek kialakításában és fenntartásában.

A visszajelzéseket, kérdéseket várjuk a bognar.eva@mediaforum.hu emailcímen (Bognár Éva, elnök)

**DSA, DMA, DSM irányelv.*

***European Media Freedom Act (EMFA), Audiovisual Media Service Directive (AVMSD), Anti-SLAPP Directive, Whistleblower Protection Directive, Transparency and Targeting of Political Advertising (TTPA), GDPR 85. cikk, EJEB döntések stb.*